

บทที่ 5

อภิปรายผล สรุปผล และข้อเสนอแนะ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของเกษตรกรในตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาของมงคล และคณะ (2560) และสิทธิชัย (2550) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นเพศชาย ร้อยละ 62.90 และ 87.34 ตามลำดับ เนื่องจากเพศชายนั้นมีสรีระที่แข็งแรงกว่าเพศหญิง สามารถทำงานที่ใช้แรงงานหรือใช้กำลังได้ในการทำงานได้มากกว่า จึงทำให้งานทางด้านเกษตรเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ในส่วนของระดับการศึกษาพบว่าสอดคล้องกับชนิกานต์ และสุดารัตน์ (2557); และ Norkaew *et al.* (2012) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด แต่แตกต่างกับการศึกษาของมงคล และคณะ (2560) ที่พบว่าสำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด แหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่ของเกษตรกรมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สอดคล้องกับการศึกษาของนัฐวุฒิ (2557) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 84 กู้เงินธกส. มาลงทุนทำการเกษตร และในส่วนของแหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการใช้สารเคมีสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ลดา และสุชาติ (2557) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เคยได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี ร้อยละ 91.00 จากหน่วยงานเกษตรตำบล เกษตรอำเภอ ร้อยละ 44.20

สำหรับความรู้การใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมอยู่ในระดับความรู้สูงสุดสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ลดา และสุชาติ (2557); จารุวรรณ และคณะ (2557) และอำพร (2552) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความรู้การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 92.90 88.70 และ 81.40 ตามลำดับ จากในการศึกษาครั้งนี้เกษตรกรสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา (ร้อยละ 63.49 และ 34.92 ตามลำดับ) ซึ่งสามารถอ่านออกเขียนได้ และมีประสบการณ์ในการทำเกษตรเฉลี่ย 31.25 ± 13.61 ปี จึงทำให้เกษตรกรมีความรู้ในระดับสูง แต่แตกต่างกับการศึกษาของมงคล และคณะ (2560) ที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรโดยภาพรวมมีความรู้ในระดับต่ำ ร้อยละ 37.6 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนี้อาศัยประสบการณ์ ระยะเวลา และไม่ได้มีความรู้ หรือทักษะโดยตรงเกี่ยวกับอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช จึงทำให้มีค่าคะแนนความรู้ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาค่าคะแนนในแต่ละช่วงของความรู้ในการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชพบว่า เกษตรกรในการศึกษาครั้งนี้มีคะแนนของความรู้ก่อนการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมากที่สุด (ร้อยละ 89.71; ระดับความรู้สูง) ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาของนัฐวุฒิ (2557) พบว่าความรู้การใช้สารเคมีของเกษตรกรในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีค่าคะแนนของหลังการใช้สารเคมีมากที่สุด

ในส่วนของข้อมูลพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช พบว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก (3.58 ± 0.36) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของวรเชษฐ์ และคณะ (2553) พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยรวม ส่วนใหญ่เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับดี และพิมพ์พร ทองเมือง และยุทธนา (2559) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร

จังหวัดสมุทรสงครามพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชในภาพรวมอยู่ในระดับดีเช่นกัน แตกต่างกับการศึกษาของมงคล และคณะ (2560) รายงานว่าเกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาค่าคะแนนในแต่ละช่วงของพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชพบว่า เกษตรกรมีพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเหมาะสมมากที่สุด (4.38 ± 0.35) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนัฐวุฒิ (2557) พบว่าเกษตรกรในอำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชเหมาะสมมาก (3.65 ± 0.36) เป็นอันดับแรก รองมา ได้แก่ พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช พฤติกรรมขณะการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และการลดการใช้สารเคมี ตามลำดับ

การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรพบว่าความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.66, P < 0.01$) สอดคล้องกับการศึกษาของเบศรจมาศ (2549) ที่ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตรในสวนส้มโอ: กรณีศึกษา หมู่บ้านม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่าความรู้กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.381, P < 0.001$) และสอดคล้องกับการศึกษาของอำพร (2553) พบว่าความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีที่ถูกต้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงว่าเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูงมีแนวโน้มในการปฏิบัติตนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง เนื่องจากเกษตรกรที่ได้รับความรู้จะเกิดความตระหนักรู้ต่อพิษภัย มีการระวังตนหรือปฏิบัติตนในขณะที่ใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง

จากผลการศึกษาครั้งนี้ เกษตรกร ส่วนใหญ่มีความรู้ที่อยู่ในระดับสูง และมีพฤติกรรมการปฏิบัติการใช้สารเคมีที่อยู่ในระดับที่เหมาะสมมาก แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรมีความรู้ที่ยังไม่ถูกต้องและมีพฤติกรรมการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมในบางเรื่อง ซึ่งอาจไม่มากแต่ส่งผลกระทบต่อตัวเกษตรกรและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตได้ โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ได้แก่ องค์ความรู้หลังการใช้สารเคมีในการที่จะนำภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไปใช้ เกษตรกรต้องทำการล้างด้วยน้ำหลายๆ ครั้ง ซึ่งจะได้เป็นวิธีการนำภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไปใช้ และในส่วนของพฤติกรรมการใช้สารเคมี เกษตรกรไม่ควรสูบบุหรี่หรือรับประทานอาหารขณะพ่นสารเคมี ซึ่งจะได้เป็นวิธีการหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่หรือรับประทานอาหารขณะพ่นสารเคมี อย่างไรก็ตามการลดการใช้สารเคมีที่ดี คือ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชกับเกษตรกร เพื่อให้เกิดความตระหนักและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตลอดจนการลดการใช้สารเคมีรวมถึงการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ซึ่งอาจสามารถแก้ไขได้โดยการให้ความรู้โดยวิธีการต่างๆ และการใช้สื่อที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันตนเองของเกษตรกรด้วยความสม่ำเสมอหรือบ่อยครั้ง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อป้องกันตนเองและบุคคลรอบข้างในอนาคตต่อไป ตลอดจนรวมถึงการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการใช้สารชีวภาพเพิ่มขึ้นด้วย

สรุปผล

เกษตรกรในตำบลบ้านเสี้ยว อำเภอปากท่า จังหวัดอุดรธานี พบว่าค่าคะแนนความรู้ในภาพรวมของการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับความรู้สูง (ร้อยละ 84.33) ส่วนใหญ่มีความรู้ก่อนการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชมากที่สุด และพฤติกรรมการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช มี

ค่าเฉลี่ยในการปฏิบัติอยู่ในระดับเหมาะสมมาก (3.58 ± 0.36) โดยเกษตรกรมีพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ดังนั้นทุกหน่วยงานควรมีความร่วมมือส่งเสริม สนับสนุน และฝึกอบรมการให้ความรู้และปรับพฤติกรรมของเกษตรกรให้มีการปฏิบัติที่ถูกต้องและเหมาะสมในการใช้สารเคมีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมความรู้และพฤติกรรมในการลดการใช้สารเคมี โดยมีเนื้อหาที่ส่งเสริมลำดับต้นๆ คือ การส่งเสริมความรู้หลังการใช้สารเคมี เช่น ในการที่จะนำภาชนะบรรจุสารเคมีกำจัดศัตรูพืชไปใช้ เกษตรกรต้องทำการล้างด้วยน้ำหลายๆ ครั้ง หรือการมีพฤติกรรมขณะใช้สารเคมี เช่น เกษตรกรไม่ควรสูบบุหรี่หรือรับประทานอาหารขณะพ่นสารเคมี ตลอดจนควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำนโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชร่วมกับ อบต. เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภายใต้นโยบาย/มาตรการเกี่ยวกับการลดการใช้สารเคมีในการเกษตรที่มีผลกระทบต่อตัวผู้ใช้และสิ่งแวดล้อม ทราบถึงราคาที่แพงของสารเคมีที่ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง แต่ยังมีผู้ใช้กันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากหาซื้อได้ง่ายใช้สะดวก ใช้แล้วได้ผลทันใจ ดังนั้นควรมีการหาแนวทางร่วมกันในการส่งเสริมความรู้และปรับเปลี่ยนแนวคิดและพฤติกรรมในการใช้สารเคมีในการเกษตรของเกษตรกรให้มีความถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย มีดังต่อไปนี้

2.1 ควรทำการวิจัยพัฒนาสารป้องกันและกำจัดศัตรูพืชจากธรรมชาติที่มีต้นทุนต่ำ มีวิธีการผลิตหรือหาซื้อได้ง่าย และมีประสิทธิภาพใกล้เคียงหรือมากกว่าสารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่มีจำหน่ายตามท้องตลาด

2.2 ควรทำการวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์ทั้งในส่วนของอุปสงค์และอุปทานของวิธีการเลือกในการลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมความเสี่ยงของเกษตรกรในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชควรมีการศึกษาและวิจัยอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องต่อไป

2.3 ควรมีการวิจัยสังเคราะห์และถอดองค์ความรู้ในตัวบุคคลหรือในท้องถิ่นเกี่ยวกับการลดการใช้สารเคมีตามหลักการเกษตรพอเพียง เพื่อสร้างฐานข้อมูลทางการเกษตรที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนสำหรับใช้ในการพัฒนาการพึ่งตนเองด้านการเกษตรของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป